

บทที่ 5

กระบวนการปรับปรุงการจัดการเหมืองฝายของชุมชน หลังการเปลี่ยนแปลงป่าต้นน้ำปี พ.ศ. 2539 ถึงปัจจุบัน

จากการศึกษากระบวนการปรับปรุงการจัดการเหมืองฝายของชุมชน หลังการเปลี่ยนแปลงป่าต้นน้ำ ในปี พ.ศ. 2539 ถึงปัจจุบัน พบว่า ความเปลี่ยนแปลงของป่าต้นน้ำที่นำไปสู่กระบวนการจัดการในการปกป้องรักษาป่า ลดการใช้ป่า โดยการฟื้นฟู อนุรักษ์ป่าไม้ และลดการใช้ทรัพยากรไม้ จึงมีการปรับเปลี่ยนในทางโครงสร้างทางกายภาพของเหมืองฝาย โดยใช้เทคโนโลยีเสาคอนกรีต แทนไม้เป็นโครงสร้างหลัก จากการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางกายภาพดังกล่าว จึงก่อให้เกิดมีการปรับเปลี่ยนในวิธีการจัดการใช้ทรัพยากรไม้ แนวทางอนุรักษ์ ฟื้นฟูป่า รวมทั้งจัดระบบองค์กรและระเบียบกฎเกณฑ์ภายในองค์กรขึ้นใหม่ การจัดการเหมืองฝายที่ผ่านมามีผลต่อการลดลงของป่าไม้ แม้จะไม่ใช้สาเหตุใหญ่ก็ตาม แต่ก็อาจมาจากสาเหตุของกฎเกณฑ์ ข้อบังคับ ของเหมืองฝายที่อ่อนแอ ถ้าสมมุติ ไม่สามารถปรับตัวได้ทันในสถานการณ์ การใช้น้ำ การใช้ป่า จึงทำให้ต้องมีการปรับเปลี่ยนระเบียบ กฎเกณฑ์ ของกลุ่มใหม่ โดยอาศัยกลุ่มสมาชิกเหมืองฝายเป็นแกนนำในการบริหารจัดการระเบียบสังคมเหมืองฝายเสียใหม่ โดยมีการปรับเปลี่ยนดังต่อไปนี้

- 5.1 การปรับเปลี่ยนด้านเทคโนโลยี ของโครงสร้างทางกายภาพเหมืองฝาย
- 5.2 การปรับเปลี่ยนด้านองค์กร
- 5.3 การปรับเปลี่ยนด้านบริหารจัดการ
- 5.4 การปรับเปลี่ยน กฎ ระเบียบ กฎเกณฑ์ การอนุรักษ์ฟื้นฟูป่า

ตารางที่ 2 ตารางเปรียบเทียบการจัดการเหมืองฝายของชุมชนก่อนและหลังการเปลี่ยนแปลงป่าต้นน้ำ

กระบวนการปรับปรุงการจัดการเหมืองฝายของชุมชน

การจัดการเหมืองฝาย	ก่อนการเปลี่ยนแปลงต้นน้ำ	หลังการเปลี่ยนแปลงป่าต้นน้ำ
5.1 การปรับเปลี่ยนด้านเทคโนโลยีของโครงสร้างทางกายภาพเหมืองฝาย	<ol style="list-style-type: none"> 1. โครงสร้างทางกายภาพ ใช้ไม้เนื้อแข็งและไม้ไผ่เป็นโครงสร้างหลัก 2. ใช้วิธีการและองค์ความรู้แบบพื้นบ้าน 3. ใช้วัสดุอุปกรณ์ที่ได้ในท้องถิ่น เช่น กิ่งไม้ ใบไม้ กวาด ทราบ ฯลฯ สำหรับถมเป็นแนวกันน้ำ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. โครงสร้างหลักทางกายภาพให้เสาคอนกรีตเป็นโครงสร้างหลัก และใช้ตาข่ายพาดตามแนว โครงสร้างเพื่อป้องกันการไหลของดินที่ถมกันน้ำ 2. วัสดุ-อุปกรณ์ที่ใช้เปลี่ยนเป็นหินขนาดต่าง ๆ ที่ไม่สามารถหาได้ในท้องถิ่นทำร่องระบายทราย โดยขุดเป็นลำเหมืองขนาดกว้าง 3 เมตร ยาว 150 เมตร เทด้วยคอนกรีต เพื่อความมั่นคงถาวรสำหรับระบายทรายสู่หลังตัวฝายเพื่อป้องกัน การทับถมของตะกอนทรายบริเวณหน้าฝาย
5.2 การปรับเปลี่ยนด้านองค์กร (1) การบริหารจัดการองค์กร	<ol style="list-style-type: none"> 1. โครงสร้างองค์กรเหมืองฝายประกอบไปด้วย แก่ฝาย 1 คน ผู้ช่วยแก่ฝาย 14 คน 2. ผู้ช่วยแก่ฝายคัดเลือกจากหมู่บ้านและ 2 คน ตำแหน่งที่เหลือคัดเลือกจากสมาชิกเหมืองฝายหมู่บ้านไหนก็ได้ อยู่ในวาระ 2 ปี 3. คณะกรรมการเหมืองฝาย มีหน้าที่ในการบริหารจัดการเกี่ยวกับ การกำหนดกฎเกณฑ์ ระเบียบการใช้ น้ำ การจัดสรรน้ำ การระดมแรงงานและทรัพย์สิน การควดจมนกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเหมืองฝายทั้งระดับชุมชน และระดับหมู่บ้าน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การบริหารจัดการองค์กรเหมืองฝายใช้รูปแบบเดิม ไม่เปลี่ยนแปลง เนื่องจากระบบการจัดการองค์กรเหมืองฝายเป็นการบริหารองค์กรโดยชุมชนที่ยึดถือความยุติธรรม และเสมอภาคเป็นหลัก สมาชิกส่วนใหญ่เห็นว่าควรคงรูปแบบการจัดการองค์กรเดิมไว้
(2) การคัดเลือกแก่ฝาย/กรรมการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. การคัดเลือกแก่ฝายและคณะกรรมการระบบประชาธิปไตย ในการคัดเลือก โดยที่คณะกรรมการจะมาจากหมู่บ้าน ไหนก็ได้ 2. คณะกรรมการเหมืองฝายบริหารจัดการต้องมีคุณสมบัติที่สำคัญ ๆ คือ มีอายุระหว่าง 45-55 ปี 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ใช้ระเบียบกฎหมายในการคัดเลือกคณะกรรมการเหมืองฝายรูปแบบเดิม คุณสมบัติของคณะกรรมการเหมืองฝาย ไม่จำกัดอายุ ประสิทธิภาพ เนื่องจากสมาชิกผู้ใช้ น้ำในการทำนาปัจจุบันจะเป็นคนหนุ่มสาวที่ไม่สามารถหางานแหล่งอื่นทำ จึงหันกลับมาทำนา ประกอบกับ บิดา-มารดา

การจัดทำหนังสือฝ่าย	ก่อนการเปลี่ยนแปลงต้นน้ำ	หลังการเปลี่ยนแปลงป่าต้นน้ำ
<p>5.3 การปรับเปลี่ยนด้านบริหารจัดการ</p> <p>(1) โครงสร้างบทบาทหน้าที่และ</p> <p>คำตอบแทนของสมาชิก</p> <p>- แก่ฝ่าย</p>	<p>3. ต้องมีประสบการณ์ในการทำเหมืองฝายมาไม่ต่ำกว่า 5 ปี</p> <p>4. เป็นผู้มีความรู้เรื่องช่างก่อสร้างหรือวิศวกรรมเสียสละ</p> <p>5. ต้องเป็นคนพูดจริง ทำจริง มีความยุติธรรมเสียสละ</p> <p>6. เป็นสมาชิกผู้ใช้น้ำจากเหมืองฝายจ้าวอเท่านั้น</p> <p>1. เป็นประธานฝ่ายบริหารจัดการที่มีหน้าที่สำรวจสภาพปัญหาความเสียหายต่าง ๆ ของเหมืองฝาย</p> <p>2. เป็นผู้ดำเนินการดำเนินการดำเนินงานประจำวันต่าง ๆ</p> <p>3. เป็นผู้กำหนด วัน เวลา ในการประชุมและซ่อมแซมเหมืองฝายประจำปี</p> <p>4. เป็นผู้กำหนด วัสดุอุปกรณ์งบประมาณสำหรับใช้ในกิจการเหมืองฝายประจำปี</p> <p>5. เป็นผู้ตัดสินใจจัดจ้างต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในองค์กรเหมืองฝาย</p>	<p>มีความซื่อสัตย์สุจริตไม่ทุจริตให้ผู้อื่นถูกทำแทน</p> <p>3. คณะกรรมการรุ่นใหม่มีการศึกษาสูงขึ้น ตั้งแต่ประถมถึงกฏปริญา</p> <p>บางส่วนมีความรู้โศภิตความรู้ประสบการณ์ตรงมาก่อน แต่บางส่วนที่ไม่มีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับการทำเหมืองฝายมาก่อน</p> <p>4. มีความรู้ ความสนใจ ในข่าวสารข้อมูล เกี่ยวกับกาพัฒนาชุมชน เพื่อที่จะได้เป็นแนวทางในการพัฒนาองค์กรให้ยั่งยืนต่อไป</p> <p>5. เป็นผู้นำและเป็นแบบอย่างที่ดีในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมชุมชน เช่น การอนุรักษ์ป่า, การอนุรักษ์น้ำ เป็นต้น</p> <p>6. เป็นผู้ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับองค์กรเหมืองฝายได้เป็นอย่างดี กล่าวคือกล้าตัดสินใจ เสียสละและต้องเป็นสมาชิกผู้ใช้น้ำจากเหมืองฝายเท่านั้น</p> <p>1. ทำหน้าที่เป็นประธานในการประชุมร่วมกับคณะกรรมการหรือสมาชิกเหมืองฝายทุกครั้ง</p> <p>2. เป็นผู้วางแผนงานในการพัฒนาปรับปรุงเหมืองฝายประจำปี</p> <p>3. เป็นผู้ดำเนินการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน เช่น ป่าชุมชน แหล่งน้ำธรรมชาติ</p> <p>4. เป็นแกนนำในการสร้างกฎ ระเบียบ ในการใช้ป่าชุมชนและแหล่งน้ำ</p> <p>5. เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานภายนอกองค์กร ในการแสวงหาแหล่งทุน และงบประมาณสนับสนุน ในกิจการเหมืองฝาย ด้วยความเสียสละ</p>

การจัดการเหมืองฝาย	ก่อนการเปลี่ยนแปลงต้นน้ำ	หลังการเปลี่ยนแปลงป่าต้นน้ำ
<p>- ผู้ช่วยแก่ฝาย</p> <p>- สมาชิกผู้ใช้น้ำ</p>	<p>1. มีหน้าที่เป็นผู้ช่วยแก่ฝายในการวางแผนการบริหารจัดการเหมืองฝาย</p> <p>2. มีหน้าที่สำรวจสภาพปัญหา ความเสียหายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับเหมืองฝาย</p> <p>3. เป็นผู้ประสานงานและประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกผู้ใช้น้ำแต่ละหมู่บ้าน ได้ทราบถึงการดำเนินงานต่าง ๆ ของเหมืองฝาย</p> <p>1. มีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎระเบียบว่าด้วยการเหมืองฝายโดยพร้อมเพียงกัน</p> <p>2. มีหน้าที่ร่วมกิจกรรมประจำปีต่างๆ ตามกฎระเบียบขององค์กรเหมืองฝายของชุมชน</p> <p>3. เป็นผู้จัดทำบัญชีและหน้าที่ในการนำเงินจากเหมืองฝายในการทำนาคตลอดปี</p> <p>5. เป็นผู้จ่ายค่าตอบแทนแก่คณะกรรมการเหมืองฝาย คือ ชาวบ่อกอ 1 ปีบ ต่อ น้ำ 1 ตัง</p> <p>1. มีการจัดสรรน้ำให้แก่สมาชิกกลุ่มโดยเหมือง และสมาชิกกลุ่มต้นเหมือง หมู่บ่อบริเวณเปลี่ยนกัน กลุ่มละ 3-7 วัน</p> <p>2. กลุ่มปลายเหมืองจะได้รับการจัดสรรน้ำก่อน</p>	<p>1. เป็นคณะกรรมการเหมืองฝายที่ร่วมวางแผนในการบริหารจัดการองค์กรเหมืองฝายจนครบวาระ</p> <p>2. เป็นผู้ประสานงานและประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับข่าวสารข้อมูลในการดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กรเหมืองฝายให้สมาชิกแต่ละหมู่บ้าน ได้รับรู้โดยทั่วถึงกัน</p> <p>3. เป็นกลุ่มแกนนำในการร่วมสร้างกฎระเบียบในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำแหล่งน้ำ และการจัดการทรัพยากรในชุมชนให้เกิดความยั่งยืน</p> <p>1. มีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎระเบียบว่าด้วยการเหมืองฝายของชุมชนทุกประการ</p> <p>2. มีหน้าที่ร่วมกิจกรรมประจำปีต่างๆ ตามกฎระเบียบขององค์กรเหมืองฝายของชุมชน</p> <p>3. เป็นแนวร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรของชุมชน เช่น อนุรักษ์ป่าต้นน้ำอนุรักษ์แหล่งน้ำธรรมชาติ และไม่ตัดไม้ทำลายป่าเป็นต้นน้ำ</p> <p>4. เป็นกลุ่มอนุรักษ์องค์กรเหมืองฝายแบบดั้งเดิมให้คงอยู่กับการเกษตรแบบดั้งเดิมของชุมชนต่อไป</p> <p>5. เป็นผู้มีสิทธิ์และหน้าที่ในการให้นำเงินจากเหมืองฝายในการทำนาคตลอดปี</p> <p>6. เป็นผู้จ่ายค่าตอบแทนแก่คณะกรรมการเหมืองฝายประจำปี</p>
<p>(2) การจัดสรรน้ำ</p>		<p>1. ใช้กฎระเบียบต่างๆ ในการจัดสรรน้ำ เช่นเดียวกับก่อนการเปลี่ยนแปลงป่าต้นน้ำทุกประการ</p>

การจัดการเหมืองฝาย	ก่อนการเปลี่ยนแปลงต้นน้ำ	หลังการเปลี่ยนแปลงปีต้นน้ำ
<p>(3) การซ่อมแซมเหมืองฝาย</p> <p>(4) การระดมแรงงานและทรัพยากร</p>	<p>3. การจัดสรรน้ำในฤดูแล้งสำหรับกลุ่มปลายเหมืองที่มีพื้นที่ห่างไกลจากลำเหมืองหลัก และลำเหมืองซอยนั้นจะจัดสรรน้ำให้พอแก่การทำนาได้หรือดีไม่ขึ้นอยู่กับคณะกรรมการเป็นผู้พิจารณา</p> <p>1. สมาชิกเหมืองฝายต้องมาออกแรงซ่อมแซมขุดลอกลำเหมืองทุกปี ก่อนถึงฤดูการทำนา ในเดือน กุมภาพันธ์-เมษายน</p> <p>2. ในการซ่อมแซมเหมืองฝายในแต่ละปีการซ่อมแซมกรณีพิเศษขึ้นอยู่กับสภาพความเสียหายของเหมืองฝายและฤดูน้ำหลาก</p> <p>1. มีการระดมแรงงานเพื่อซ่อมแซมฝายประจำปี</p> <p>2. ทุกคนที่ทำนา และใช้น้ำจากเหมืองฝายต้องมาออกแรงทุกคน</p> <p>3. สมาชิกเหมืองฝายที่ทำนาทุกคนต้องนำวัสดุ-อุปกรณ์ มาให้ครบตามที่กรรมการเหมืองฝายกำหนดในแต่ละปี เพื่อนำมาซ่อมแซมเหมืองฝาย</p> <p>4. การระดมแรงงานให้แต่แรงงานผู้ชายอายุตั้งแต่ 17 ปี ขึ้นไป แต่ไม่เกิน 65 ปี</p> <p>5. การระดมแรงงานมี 2 อย่าง คือ การระดมแรงงานซ่อมแซมและการระดมแรงงานขุดลอกลำเหมืองซอยระดับหมู่บ้าน</p> <p>6. การระดมเงิน จะมีการระดมในบางปีซึ่งจะเก็บจำนวนมากน้อยเท่าไร ขึ้นอยู่กับสภาพความเสียหายของเหมืองฝาย</p>	<p>1. การบำรุงรักษาเหมืองฝายหลักเพียงการขุดลอกลำเหมืองหลัก และลำเหมืองฝายเท่านั้น</p> <p>2. การมาออกแรง ขุดลอกลำเหมืองใช้เวลา 3-5 วัน ก็แล้วเสร็จเพราะไม่ต้องออกแรงในการซ่อมแซม โครงสร้างทางกายภาพเหมืองฝาย</p> <p>1. มีการระดมแรงงานเพื่อลำเหมืองซอยระดับหมู่บ้านเท่านั้น ส่วนการขุดลอกลำเหมืองหลักใช้รถแมคโครในการขุดลอก</p> <p>2. ส่วนการขุดลอกสมาชิกเหมืองฝายไม่ตั้งมาออกแรงซ่อมแซมฝายอีก</p> <p>3. มีการระดมทุนจากภายในองค์กร ในบางปีเพื่อใช้จ่ายในการดำเนินงาน และติดต่อประสานงานกับหน่วยงานด้านภายนอกองค์กร เพื่อแสวงหาแหล่งทุนในการพัฒนาเหมืองฝาย</p> <p>4. การระดมแรงงานไม่จำกัดแต่เพียงผู้ชายมีการอนุญาตให้ผู้หญิงมาออกแรงในการขุดลอกลำเหมืองได้</p> <p>5. มีข้อยกเว้นเป็นรายกรณี สำหรับแรงงานหญิงหม้ายหรือคนแก่ที่ไม่มีใครดูแล ไม่ต้องมาออกแรง ขึ้นอยู่กับการพิจารณาของคณะกรรมการ</p>

การจัดการห้องฝาย	ก่อนการเปลี่ยนแปลงต้นน้ำ	หลังการเปลี่ยนแปลงป่าต้นน้ำ
(5) การจัดการความขัดแย้ง	<p>ก่อนการเปลี่ยนแปลงต้นน้ำ</p> <ol style="list-style-type: none"> ปัญหาความขัดแย้งในกลุ่มผู้ใช้น้ำมีอยู่บ้างแต่ไม่รุนแรงสามารถแก้ไขได้ภายในองค์กร เช่น ปัญหาการจัดสรรน้ำในฤดูแล้ง ซึ่งมักเกิดขึ้นเสมอสำหรับสมาชิกต้นน้ำและสมาชิกปลายน้ำ ปัญหาการไม่มาทำตามกำหนด หรือ ไม่สามารถหาแรงงานมาทำงานได้ มีการลงโทษ โดยการปรับแรงงานคนละ 100 บาท กรณีการเจรจาต่อรองเพื่อขโมยน้ำ ถือว่าเป็นการกระทำผิดค่อนข้างรุนแรงคณะกรรมการ จะลงโทษทันที โดยการปรับและตัดเดือน ถ้ากระทำผิดซ้ำ 2-3 ครั้ง จะพ้นจากความเป็นสมาชิก 	<p>หลังการเปลี่ยนแปลงป่าต้นน้ำ</p> <ol style="list-style-type: none"> มีการจัดการความขัดแย้งโดยการให้กฎหมายจารีตประเพณี เป็นบรรทัดฐานในการตัดสิน เช่นเดียวกับกับการจัดการความขัดแย้งก่อนการเปลี่ยนแปลงป่าต้นน้ำ

5.4 การปรับเปลี่ยน กฎ ระเบียบ การอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำ หลังการเปลี่ยนแปลงป่าต้นน้ำ ปี พ.ศ. 2539 ถึง ปัจจุบัน

5.4.1 แผนภูมิ กระบวนการจัดการทรัพยากรของชุมชนและองค์กรเมืองฝาย

ตารางที่ 3 การจัดการทรัพยากรของชุมชนและองค์กรเมืองฝาย

กลุ่มและองค์กร การบริหารจัดการ	สมาชิก (จำนวน)		พื้นที่ป่า (ไร่) (ประมาณ)	กฎ ระเบียบ กติกา ข้อตกลง	องค์กรบริหารจัดการ
	ครอบครัว	คน			
1. กลุ่มเมืองฝาย					
- บ้านสันมะแฟน	1,617	6,468	15,000	- ห้ามทำการใด ๆ ที่ทำให้เกิดความเสียหายต่อฝายเจ้าว	องค์กร
- บ้านดงขุ่น	487	1,948	4,630	- เด็ดขาด ฝ่าฝืนปรับ 10,000 - 50,000 บาท	
- บ้านท่าฮ่อ	250	1,000	2,250	- ถ้ากระทันหัน กฏ ระเบียบ 2 - 3 ครั้ง ให้ดำเนินการตาม	
- บ้านร่องธาร 3	250	1,000	2,250	กฎหมาย และ อาจหมดสภาพจากการเป็นสมาชิกเมืองฝาย	
- บ้านร่องธาร 9	240	960	2,160		
- บ้านร่องธาร 11	250	1,000	2,450		
	140	560	1,260		
2. กลุ่มใช้ป่า					
- เมืองฝาย	6,468		-	- ห้ามตัดไม้ทุกชนิด ฝ่าฝืน ปรับคนละ 10,000 - 50,000 บาท	ไม่ชัดเจน
- ชุมชน	18,792		-	- ถ้ากระทันหัน กฏ ระเบียบ 2 - 3 ครั้ง ให้ดำเนินการตาม	
- อื่น ๆ	-		-	กฎหมาย และอาจหมดสภาพจากการเป็นสมาชิกเมืองฝาย	
3. กลุ่มอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ หรือ ป่าชุมชน					
- เมืองฝาย	6,468		-	- ห้ามตัดไม้ทุกชนิดในเขตป่าต้นน้ำ	ไม่ชัดเจน
- ชุมชน	18,792		-	- ห้ามบุกรุกพื้นที่ป่าชุมชนและทำการใด ๆ โดยเด็ดขาด	
- อื่น ๆ	-		-	- ป่าต้นน้ำเป็นของทุกคน ที่ต้องมีหน้าที่ปกป้องดูแลรักษา	
				- ฝ่าฝืน ปรับ ลงโทษตามกฎหมาย	

จากตารางแผนภูมิ ระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อตกลงในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าต้นน้ำ ขององค์กรชุมชน และองค์กรเหมืองฝาย หลังการเปลี่ยนแปลงป่าต้นน้ำ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 มาจนถึงปัจจุบันนั้น จะเห็นได้ว่าองค์กรในการบริหารจัดการ ซึ่งได้แก่ องค์กรเหมืองฝาย กลุ่มผู้ใช้ป่า และกลุ่มอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ ล้วนแล้วแต่เป็นกลุ่มเดียวกันหรือที่อาจจะไม่ใช่กลุ่มเดียวกันก็เห็นจะเป็นเพียงกลุ่มองค์กรเหมืองฝายเท่านั้นที่แยกบริหารจัดการในรูปองค์กร อย่างชัดเจนในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าต้นน้ำและแหล่งน้ำ จากตารางที่ 3 วิเคราะห์ได้ว่า องค์กรเหมืองฝายมีจำนวนสมาชิกจำนวนพื้นที่ทำกินอย่างเป็นรูปธรรม จึงทำให้กฎระเบียบ ข้อตกลงต่าง ๆ มีการปฏิบัติอย่างชัดเจนเพราะมีความเข้มแข็งขององค์กรบังคับอยู่

สำหรับกลุ่มผู้ใช้ป่า ซึ่งมีทั้งองค์กรเหมืองฝาย องค์กรชุมชน และอาจเป็นหน่วยงานอื่นภายนอกชุมชน ซึ่งไม่สามารถทราบจำนวนสมาชิกและปริมาณพื้นที่ใช้สอยที่แท้จริงได้ แม้ว่าจะมีกฎระเบียบ ข้อตกลงที่ชัดเจนบังคับอยู่ แต่ไม่มีองค์กรการบริหารจัดการที่ชัดเจนทำให้เสี่ยงต่อการกระทำผิดกฎระเบียบในการอนุรักษ์ พื้นที่ ป่าต้นน้ำได้ง่าย ด้วยเหตุผลที่หากฝ่าฝืนหรือทำผิดกฎมักลดพ้นจากการถูกลงโทษเพราะความไม่ชัดเจนในหน่วยงานที่รับผิดชอบนั่นเอง

อย่างไรก็ตามในส่วนของกลุ่มอนุรักษ์ป่าต้นน้ำหรือป่าชุมชน ซึ่งประกอบไปด้วยสมาชิกเหมืองฝาย สมาชิกชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แม้จะไม่ชัดเจนในเรื่องของจำนวนสมาชิก แต่มีหน่วยงานและองค์กรคอยสำรวจตรวจตราอย่างเป็นรูปธรรม ประกอบกับหลักการและวิถีคิดของชาวบ้านก็คือ ป่าชุมชน คือป่าของทุกคนที่ต้องช่วยกันดูแล ปกป้อง ไม่ให้ใครมาลักลอบทำลายได้หรือถ้าบุคคลใดกลุ่มไหนฝ่าฝืนกระทำความผิดต่อป่าชุมชน บุคคลนั้นจะต้องได้รับบทลงโทษตามกฎหมายที่ตักเตือนไว้เคร่งครัดและไม่มีการยกเว้น